

تحلیل اثربخشی عوامل مؤثر بر اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار معلولین

یونس وکیل‌الرعا^{۱*}، فرشاد اقوامی^۲

^۱استادیار، مرکز تحقیقات کارآفرینی ایده‌پردازی و تجاری سازی، گروه مدیریت، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران. (عهده‌دار مکاتبات)

^۲مربی، گروه کارشناسی زبان‌های خارجی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

تاریخ دریافت: اردیبهشت ۱۳۹۷، اصلاحیه: شهریور ۱۳۹۷، پذیرش: آبان ۱۳۹۷

چکیده

علیرغم وجود قوانین و برنامه‌های اشتغال و حمایت و پشتیبانی در خصوص افراد معلول، همچنان معلولین نسبت به افراد غیر معلول از نرخ اشتغال کمتری برخوردارند. مطالعات نشان می‌دهد حدود ۱/۲ درصد از جمعیت ایران را معلولین تشکیل می‌دهند و نرخ بیکاری معلولین بیش از ۶۳ درصد و نرخ بیکاری مددجویان بیش از ۴۸ درصد در جامعه است. لذا، هدف از این مطالعه ارزیابی عوامل مؤثر بر ایجاد اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار معلولین سازمان بهزیستی در منطقه چهار کشور می‌باشد. این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه معلولین تحت پوشش سازمان بهزیستی استان‌های (سمنان، مازندران، خراسان شمالی، تهران و مرکزی) بوده است. از این جامعه نمونه‌ای به حجم ۳۷۶ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل عاملی تأییدی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. بر اساس یافته‌های این مطالعه، هرچند پنج عامل مالی (۰/۴۶)، فردی (۰/۸۶)، دولتی (۰/۵۵)، خانوادگی (۰/۷۰) و کارجویانه (۰/۳۶) تأثیر مثبت و معناداری بر گرایش معلولین به کسب‌وکار دارد ولی عامل اعتقادی بیانگر عدم تأثیر معناداری بر گرایش معلولین به کسب‌وکار می‌باشد. همچنین مطالعات نشان داد در جهت توسعه کسب‌وکار، دو حوزه باید بیشتر مورد بررسی و توجه قرار گیرد، یکی کسب و انتشار تجارب بزرگسالان معلول، و دیگری تغییر نگرش کارفرمایان با توجه به درجه معلولیت معلولین در جهت شناخت توانمندی‌های خاص معلولین.

واژه‌های اصلی: معلولیت، راه‌اندازی کسب‌وکار، اشتغال، خوداشتغالی، سازمان بهزیستی

۱- مقدمه

جسمی فرد ممکن است چالش عمده‌ای در کسب اشتغال به همراه داشته یا شد، مشاغل زیادی وجود دارد که افراد معلول و یا ناتوان جسمی می‌توانند به‌عنوان شغل مناسب بیابند. این مشاغل با توجه به توانایی‌های ذهنی و جسمی افراد می‌تواند متفاوت باشد. کار در کارگاه‌ها، کسب‌وکارهای خانگی، خوداشتغالی و فعالیت‌های حمایتی از جمله این مشاغل است. کارگاه‌های حمایتی آموزشی آن‌گونه طراحی شده‌اند که یک فرد معلول بزرگسال با مهارت‌های اولیه حرفه‌ای و توانایی‌های جسمی اشتغال می‌یابند. هدف این کارگاه‌ها توسعه مهارت‌های کاری معلولین است تا بتوانند از فرصت‌های شغلی استفاده کنند [۴۴]. توصیه‌نامه شماره ۱۶۸ سازمان بین‌المللی کار راه‌حل‌های ممکن برای فراهم کردن فرصت‌های اشتغال برای افراد ناتوان را ذکر کرده است، و انواع اشتغال حمایتی، نحوه برگزاری کارگاه‌های تولیدی، تعاونی‌ها و چگونگی رفع موانع فیزیکی را بیان کرده است. با این حال، در کشورهای

کار در تمام دوره زندگی بشری دارای اهمیتی خاص بوده است [۴۰] در جهان حاضر رویکرد و نگرش جدید انسان‌ها به زندگی بر اساس رقابت‌ها و تحولات فزاینده در بخش‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی جوامع سبب گردیده که مسائل و مشکلات زندگی روزمره شکل متفاوت‌تری از قبل به خود بگیرد. در این میان یکی از این چالش‌ها، مسئله کار و منبع درآمد برای زندگی به‌خصوص جوانان می‌باشد که با توجه به فزونی و تغییرات جمعیتی، کمبود منابع، ورشکستگی کسب‌وکارها، رکودهای پیاپی اقتصادی و تغییر سلاقی، انتظارات مشتریان و... شرایط جدی‌تری را نسبت به سایر معضلات اجتماعی به خود گرفته است [۱۸]. علاوه بر افراد دارای ناتوانی‌های جسمی نیز به دنبال نوع کسب‌وکارند، تمایل دارند تا دریافتی‌های عادلانه‌ای داشته باشند، هرچند آن کار در قالب کسب‌وکارهای کوچک و در راستای توانمندی آن‌ها باشد [۴۱؛ ۳۵، ۳۸، ۳۹]. درحالی که ناتوانی

*y.vakil@semnaniau.ac.ir

مختلفی وجود دارد. وجود یک فرصت و ایده‌ی کارآفرینانه، انگیزه‌های مادی و تمایل به رئیس و کارفرمای خود بودن از جمله عواملی است که یک فرد در تصمیم کارآفرینانه‌اش در نظر می‌گیرد. این انگیزه‌ها تحت تأثیر برخی از ویژگی‌های شخصی به‌ویژه جنسیت قرار داد [۴۸]. این انگیزه‌ها در آن‌ها حتی باعث می‌شود که به‌طرف فعالیت‌های کارکنان یقه صورتی (فعالیت‌های خدماتی نیاز به مهارت پایین) گرایش داشته و تمایل زیادی به توسعه کسب‌وکار خود نشان نمی‌دهند [۴۷]. تمایل به مخاطره‌جویی یا خطر نیز از دلایل دیگری است که افراد را به سمت خوداشتغالی و کارآفرینی می‌کشد. اگرچه نوشته‌ها و پژوهش‌ها درباره‌ی تفاوت‌های مخاطره جویان میان معلول و غیر معلول متفاوت است، اما آنچه قطعیت دارد این‌که کسب‌وکارهای خانگی خطر شروع یک کسب‌وکار را کاهش می‌دهد زیرا سرمایه‌ی اولیه کمتری برای راه‌اندازی نسبت به دیگر کسب‌وکارها نیاز دارد [۴۹].

فرد معلول: بنابر تعریف سازمان بهداشت جهانی، معلول فردی است که در اثر ضایعات ارثی، بیماری و یا حوادث و یا کهولت قسمتی از امکانات بدنی یا روانی خود را به‌طور دائم یا موقت از دست داده است و از استقلال فردی او در آموختن و یا کارکرده کاسته شده است. [۲] همچنین سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۱، معلولیت را "ایجاد اختلال در رابطه بین خود و محیط" تعریف کرده است.

فرد معلول تحت پوشش خدمات سازمان بهزیستی: بنا به تعریفی که از سوی سازمان بهزیستی شده است، فرد معلول فردی است که معلولیت وی بر اساس نظر کمیسیون پزشکی تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت، مورد تأیید قرار گرفته است و با نظر کمیته توان‌بخشی حداقل یکی از خدمات مستمر یا غیرمستمر پیشگیری، توانبخشی، حمایتی و توانمندسازی سازمان بهزیستی برخوردار می‌گردد.

مزایای کار برای معلولان: کار تأثیر بسزایی در زندگی معلولان بزرگسال دارد (از جمله: عواید اجتماعی، عاطفی، و مالی و ...). حتی با فعالیت‌های معمولی نیز معلولان تجربه ارتباط با دنیای خارج را درک می‌کنند، و شانس یک زندگی هدفمند را می‌یابند [۲۴، ۳۰]. اشتغال پیامد انتظارات اجتماعی است که هر فرد را شهروندی بهره‌ور می‌سازد [۲۷]. استیفن، کولین و دادار^۱ (۲۰۰۵) به مطالعه خدمات دریافتی معلولین حین کار پرداختند. آن‌ها طی دو دوره زمانی سالهای ۱۹۹۷ و ۱۹۹۸ در مجموع ۲۷۶۰ نفر را تحت مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد هنگامی که معلولین به کار اشتغال دارند رفتار انطباقی آنان به مطالعه، مرادده، تعامل، و فعالیت‌های گروهی افزایش می‌یابد. اشتغال محرک قوی است تا معلولین بزرگسال فعالیت‌های اجتماعی خود را بهبود و توسعه بخشد [۲۸]. افزایش تعامل اجتماعی حاصل از اشتغال می‌تواند به

در حال توسعه افراد معلول به مجموعه‌ای از امکانات نظیر خدمات بهداشتی، درمانی، آموزشی، بهره‌مندی از برنامه‌های مهارت‌یابی، حرفه‌آموزی و خدمات کارایی که به‌طور معمول در اختیار شهروند عادی قرار می‌گیرد دسترسی ندارند [۱۶]. به‌بیان دیگر، بی‌سواد، بیکاری، فقر غذایی و سوء تغذیه، نازل بودن سطح آموزش و تعلیم و تربیت و بهداشت و درمان، عدم امکان برخورداری از سرپناه مناسب که ناشی از فقر و اوضاع اقتصادی-اجتماعی هستند به میزان وسیعی در بروز ناتوانی مؤثرند. بدیهی است با اصلاح ساختار اجتماعی-اقتصادی، از بین بردن فقر و محرومیت و بیکاری، ارائه‌ی خدمات روزافزون بهداشتی و پزشکی و سایر اقدامات لازم می‌توان ناتوانی را به میزان قابل‌ملاحظه‌ای کاهش داد [۱۲]. همین‌طور، علیرغم اینکه کارفرمایان معتقدند باید عدالت رفتاری در کارگاه‌ها بین کارکنان دارای توانمندی و ناتوان وجود داشته باشد، ولی حداقل تلاش را در به‌کارگیری، حفظ و موفقیت افراد معلول در کارگاه‌هایشان دارند [۲۴].

آنچه در اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار معلولین حائز اهمیت است این است که تنها خود معلول نیست که دچار تغییر وضعیت می‌شود بلکه خانواده، اطرافیان و خود جامعه هم از این اتفاق سودمند می‌گردند. لذا ایجاد زمینه اشتغال می‌تواند یکی از مهم‌ترین راهکارها جهت اشتغال این بخش مهم از جامعه باشد. یعلاوله، از آنجائی که این مطالعه با رویکردی کاربردی صورت گرفته است و نتیجه این تحقیق در بازترانی جامعه هدف سازمان بهزیستی و استفاده از سرمایه‌های انسانی در این بخش مؤثر می‌باشد. لذا این مطالعه بر رهیافت اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار معلولین بزرگسال در منطقه چهار سازمان بهزیستی کشور متشکل از استان‌های: گیلان، سمنان، خراسان شمالی و گلستان تمرکز دارد، به‌طوری که مشخص می‌شود چه دلایل و انگیزه‌هایی باعث می‌شود افراد در تصمیم خود برای خوداشتغالی و راه‌اندازی کسب‌وکار مستقل متعلق به خود، فعالیت جدیدی انتخاب کنند. در این مطالعه محقق به دنبال کسب ابعاد و مؤلفه‌هایی است که علاوه بر کشف تأثیر آن در ایجاد و راه‌اندازی کسب‌وکار، منجر به امنیت شغلی، و رضایتمندی نیز شود.

۲- مبانی نظری

پدیده معلولیت، با توجه به علل و انواع آن و نیز معنایی که جامعه از آن ارائه می‌دهد، نمود می‌یابد، بطوریکه از یک سو وقایع اجتماعی چون جنگ و حوادث طبیعی موجب به وجود آمدن معلولیت می‌شود، و از سوی دیگر وقوع معلولیت آثار و پیامدهای اجتماعی متعددی را در بردارد، از جمله اختلال افراد با برقراری ارتباط با محیط پیرامون، و به تبع آن کاهش فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی به‌ویژه اشتغال [۱]. ایجاد اشتغال برای معلولین دارای اهمیت خاص است، که پس از مراحل ارزشیابی، راهنمایی حرفه‌ای و آموزش حرفه‌ای در آن از کلیه خدمات و رویه‌های مبتنی بر ارزشیابی استفاده می‌شود. اشتغال فرد معلول مبتنی بر سه جنبه شناخت فرد معلول، شناخت کار، و بررسی تناسب معلول با کار می‌باشد [۳]. برای راه‌اندازی یک کسب‌وکار به‌طور معمول انگیزه‌های

¹Stephens, Collins, and Dodder

است، در کوتاه‌مدت غلبه بر مشکل بیکاری از این روش مفید و میسر نیست [۶]

شدت ناتوانی جسمی بر توانایی فرد برای پیدا کردن کار مناسب تأثیر می‌گذارد. به این ترتیب، ناتوانی خود از مهم‌ترین مانع یک فرد بزرگسال با یک معلولیت رشدی در جهت کسب نوعی کار است، که معلول با آن مواجه است [۲۵]. بعلاوه، سطح شدت ناتوانی جسمی به شدت بر اشتغال و تجربه کاری اثر می‌گذارد. عدم مهارت اجتماعی و توانایی فردی مناسب جهت تعامل با همکاران باعث تصدی کوتاه اشتغال می‌گردد. بعلاوه عدم دسترسی به تسهیلات و وسایل جابجایی مناسب یک مانع عمده در به دست آوردن اشتغال برای بزرگسالان معلول است [۳۱] همچنین فرد^۴ و همکاران [۲۶] معتقدند بدون حمایت و پشتیبانی حامیان همانند خانواده، دوستان و مؤسسات، معلولین قادر به حفظ شغل خود نخواهند بود. درحالی‌که نزدیکان و حامیان اعتقاد به استقلال فرد معلول از یک‌زمان خاصی دارند. حمایت مناسب در کار از معلولین از جمله ضرورت‌های موفقیت شغلی آنان است [۳۰، ۲۶] هرچند شدت معلولیت بر کسب درجات عالی تحصیلات مؤثر است ولی تحقیقات نشان می‌دهد که هر چه میزان تحصیلات معلولین بالاتر باشد فرصت کسب شغلی بیشتری خواهند داشت [۲۱، ۳۲] حتی مزایای دریافتی بسته به شدت معلولیت در افراد معلول کاهش داشته است [۲۶] مضافاً اینکه نگرش تعصب‌آمیز به معلولین موقعیت‌های اشتغال کمتری را برای معلولین به همراه داشته است و یا اینکه در مواردی به از دست دادن شغل وی منجر شده است [۴۲]

بر مبنای موارد فوق، و آنچه بر خواننده از مطالعات پیشین، گزارش‌ها آماری و پایگاه‌های اطلاعاتی برمی‌آید همگی بیانگر نوعی کشف و شهود در جذب و به‌کارگیری معلولین بزرگسال است. هرچند در پی رکود اقتصادی رسانه‌ها اغلب به گزارش معضلات بیکاری می‌پردازند و عوامل بسیاری وجود دارد که چشم‌انداز اشتغال در این گروه از جامعه نامساعد نشان می‌دهد. لذا، این مطالعه، به دنبال ارائه راه‌حل‌هایی در جهت توسعه اشتغال معلولین بزرگسال است. اگرچه این تحقیق نمونه‌هایی از منطقه چهار سازمان بهزیستی کشور انتخاب و به ارزیابی آن می‌پردازد. ولی، مطالعه حاضر بر اساس مطالعات مبانی نظری و یافته‌های پژوهشی و جمع‌بندی نظر نویسندگان و پژوهشگران تأثیر برخی عوامل را به‌عنوان پیش‌برنده‌ها (راهکارها) که ممکن است در توسعه مشاغل معلولین مؤثر باشد عبارت‌اند از: عوامل مالی، عوامل اعتقادی، عوامل کارجویانه، عوامل خانوادگی، عوامل دولتی و عوامل فردی به‌عنوان متغیر مستقل، که تأثیر این عوامل بر توسعه اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار معلولین که تحت عنوان متغیر وابسته می‌باشد موردسنجش و بررسی قرار گرفته است.

رضایتمندی منجر شود. مطالعات زیادی بیانگر آنست که جذب معلولین به کار با رضایتمندی بیشتر آنان رابطه دارد. اشتغال معلولین منجر به احترام بیشتر از سوی سایرین به آنان می‌شود [۳۰، ۴۶] استقلال بیشتر حاصل کسب فعالیت‌های جدید و نشان دادن قابلیت‌های خود در محیط کار توسط معلولین است [۳۰]

احساس مؤثر بودن: ایروان و لوپارت^۲ [۲۹] مصاحبه‌ای بر روی ۱۰ نفر از معلولین در حین کار انجام دادند. نتایج بیانگر افزایش اعتمادبه‌نفس، احساس غرور، هدفمندی و زندگی اجتماعی غنی‌تر را برای معلولین به همراه داشته است. کارام^۳ و همکاران [۲۳] در مطالعاتشان نشان دادند که کسب کار به افزایش استقلال و تعامل اجتماعی آنان منجر می‌شود.

مزایای رفتاری: استیفن، کولین و دادار [۴۵] با مطالعه خود بر روی ۲۷۶۰ نفر از معلولین بزرگسال نشان دادند که اشتغال با افزایش رفتار انطباقی چون، مهارت شخصی، تعاملات اجتماعی و کار گروهی و خود‌نگهداری رابطه مستقیم دارد. از مزایای درک گروه‌های اجتماعی آن است که بدون کار، معلولان تعاملات اجتماعی ندارند، و فرصت با دیگران بودن را از دست می‌دهند. بدون اشتغال، معلولین منزوی شده و تعامل اجتماعی ضعیفی را خواهند داشت [۳۰، ۲۸] مزیت مالی مزیت دیگر است که با این مزیت معلولین، نیازهای ضروری خود را برآورد می‌کنند [۴۴] رید و باری [۳۸] دریافته‌اند که معلولین علاقه‌مندند تا کنترل زندگی خود را به دست‌گیرند و خود تصمیم‌گیرنده باشند، تصمیماتی چون خرید و زندگی مشترک و استقلال نظر. مزایای شغلی برای معلولین در زندگی فردی و زوایای مختلف زندگی آنان کاملاً مشهود است. هرچند در مقابل این مزایا می‌توان مواقعی هم برشمرد.

موانع اشتغال معلولان: عدم توجه به نیاز فردی و اجتماعی معلولین بخصوص در مورد اشتغال که زمینه اصلی استقلال و خودکفایی فردی و اجتماعی معلولین را فراهم می‌سازد، می‌تواند باعث صدمات و ضربه‌های روحی شدید به معلولین شود و نوعی انزوا و طرد شدن را در زندگی شخصی و روابط اجتماعی معلولین ایجاد کند. ترس از ضعف بنیه اقتصادی و باور به ناتوانی در انجام هرگونه فعالیت اجتماعی به‌منزله فنای کامل جنبه اجتماعی، اقتصادی و فردی می‌باشد. و باعث از دست دادن اعتمادبه‌نفس، نزول شخصیت و وابستگی بیش‌ازحد به دیگران از لحاظ اقتصادی و دنبال آن حقارت شخص در دیدگاه خود و دیگران می‌شود [۲۴] همچنین، آماده نبودن زیرساخت‌های توسعه و از همه مهم‌تر، کمبود منابع سرمایه، یکی از گزینه‌های مؤثر و راهبردی در توسعه اشتغال "اشتغال کاربر" است باینکه "اشتغال سرمایه‌بر" از پایداری بیشتری نسبت به "اشتغال کاربر" برخوردار است ولی از آنجایی که "اشتغال سرمایه‌بر" مستلزم سرمایه‌گذاری کلان در بلندمدت

⁴ Ford

² Irvine and Lupart
³ Cramm

۳- پیشینه تحقیق

حدود ۱/۲ درصد از جمعیت ایران را معلولین تشکیل می‌دهند [۱۴] بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۹۰، نزدیک به یک میلیون و پنجاه هزار نفر دچار معلولیت هستند؛ حدود ۳۵۰ هزار نابینا و ناشنوا، حدود ۶۰۰ هزار فرد دارای معلولیت جسمی و حرکتی و حدود ۳۵۰ هزار ایرانی دارای اختلال ذهنی می‌باشند [۱۳] در مورد اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار معلولین و پیامدها و تأثیرات آن‌ها تاکنون پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشور انجام شده است. در این بخش به چند نمونه از تحقیقات مرتبط با موضوع تحقیق اشاره می‌شود:

محمدی [۹] به بررسی نگرش کارکنان ادارات مختلف نسبت به معلولین باهدف افزایش آگاهی و شناخت نسبت به پدیده معلولیت، پرداخت. این مطالعه بر روی ۳۸۰ نفر از کارکنان ۲۲ سازمان مستقر در شهر زنجان که به روش چندمرحله‌ای و تصادفی و نیز پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک انجام گرفته است. همچنین، در این تحقیق به بررسی متغیرهای دموگرافیک و نیز متغیرهایی چون داشتن فرد معلول در خانواده و نزدیکان و وجود تماس و ارتباط مستقیم با افراد معلول و ارتباط آن‌ها با نگرش نسبت به معلولین پرداخته شده است. نتایج بیانگر آنست که بین جنس و نگرش رابطه معنادار مشاهده شده و همچنین بین متغیر داشتن فرد معلول در خانواده یا نزدیکان و نگرش نسبت به معلولین ارتباط معناداری مشاهده گردیده است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده نگرش‌ها نسبت به افراد معلول و رفتارهای منتج از آن از یک سو ریشه در مشخصات شخصیتی افراد و از دیگر سو ریشه در منابع فرهنگی و اجتماعی دارد.

ستار آفر [۸] به مطالعه بررسی وضعیت شغلی دانش‌آموختگان نابینای شاغل در شهر تهران پرداخت. عامل اصلی برای انجام این پژوهش مشاهده مسائل و مشکلات و کاستی‌های مختلف در استخدام و رضایت شغلی این گروه از جامعه می‌باشد. به‌منظور تدوین فرضیات این پژوهش از نظریه‌های دوعاملی هرزبرگ، انتظار، سرایت، سلسله نیازهای مازلو، نظریه هوی، مسیکل، تئوری چارلز هولین و تئوری کورت لوین استفاده شده است در این پژوهش از ۱۷۲ نفر پرسش به‌عمل آمده است که این تعداد، کل جامعه آماری ما را تشکیل می‌دهد. فرضیه‌های عوامل فردی شامل سن، جنسیت، محل تولد و رضایت کلی از زندگی و عوامل شغلی شامل ۱- عوامل انگیزشی: استقلال در عمل، علاقه به کار، شناخت، پیشرفت و ترقی، مسئولیت‌های شغلی- ۲ عوامل واسطه‌ای: حقوق، پایگاه و موقعیت و امکان رشد یا ارتقاء- ۳ عوامل محیطی: ارتباط با مافوق‌ها، ارتباط با همکاران، امنیت شغلی و شرایط کاری مورد تأیید قرار گرفت. بر اساس ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه مشخص شد بسیاری از معلولین با رشته‌های حقوق، علوم اجتماعی و روانشناسی پست‌های سازمانی بهتر و مرتبط با رشته تحصیلی خود قرار گرفته‌اند.

گلایی و همکاران [۱۱] به مطالعه مفهوم‌پردازی نقش فرد در بازاریابی کسب‌وکار پرداختند یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که فرد کارآفرین

با بهره‌گیری از توانایی و ویژگی‌های فردی خود و به‌کارگیری تجارب و فن‌های کاری، قوه شهود و ادراکات شخصی، عملکردهای بیش فعالانه و پایبندی به اصول اخلاقی در بازار سعی در کسب سود بیشتر و ارائه ارزشی بالاتر نسبت به سایر رقبا برای مشتریان اولیه / ثانویه خود دارد.

پیشوایی [۴] به مقایسه عزت‌نفس، افسردگی و رضایت از زندگی در مردان نابینای شاغل و غیر شاغل پرداخت. روش تحقیق، توصیفی از نوع کاربردی می‌باشد و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه عزت‌نفس آیزاک (۱۹۷۶)، پرسشنامه افسردگی بک (۱۹۷۸) و رضایت از زندگی دینر و همکاران (۱۹۸۵) است. از بین تمامی مراجعین مرد نابینا به مرکز بهزیستی گناباد در فاصله زمانی بین ۱۳۹۰ تا پایان ۱۳۹۳، مراجعاتی که دارای حداقل تحصیلات پایان ابتدایی و حداکثر لیسانس و میانگین سن ۲۰ تا ۴۰ سال می‌باشند. به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است که ۳۰ نفر مرد نابینا (۱۵ شاغل و ۱۵ غیر شاغل) به‌عنوان نمونه آماری به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین اشتغال یا عدم اشتغال مردان نابینا از لحاظ افسردگی و رضایت از زندگی تفاوت معناداری وجود دارد ولی از لحاظ عزت‌نفس بین مردان نابینای شاغل و غیر شاغل تفاوت معناداری مشاهده نشد.

مانک و همکاران^۵ [۳۴] داده‌های ۴۶۲ پرسشنامه را که بین افراد استخدامی بزرگسال معلول جسمی از شدید به خفیف جمع‌آوری شده بود را تجزیه و تحلیل کرد. همچنین با کمک یک مددکار اجتماعی اطلاعات دموگرافیک، اطلاعات خاص ناتوانی آنان و اطلاعاتی در مورد نتایج اشتغال و ویژگی‌های آن را تحلیل کرد. نتایج بیانگر آن بود که هر چه شدت ناتوانی افزایش یافته است، دستمزد کاهش یافته است، تعامل با همکاران کاهش یافته است، توانایی درک دیگران از فرد به کار تولید باکیفیت کاهش یافته است، و روش‌های نامعمول استخدام بیشتر افزایش یافته. همچنان که مانک [۳۴] نشان داد هرگاه، شدت ناتوانی در داده‌ها کنترل می‌شد، آن دسته از افراد معلول که توانایی ارتباطات اجتماعی بیشتری داشتند از دستمزد بالاتر و شیوه جذب و استخدام بدون معلولیت را تجربه کرده بودند. هرچند برخی از معلولین با شرایط معلولیت خفیف و ارتباطات اجتماعی کمتر فرایند استخدام آن‌ها با فرایند افراد سالم متفاوت بود.

کادسی و بایر^۶ [۲۲] دریافتند عوامل اجتماعی کار تنها کمی بیشتر از سایر عوامل شغلی (برای مثال: بهره‌وری) دارای اهمیت است. فورد، دینن و هال [۲۳] طی ۶ سال مطالعه از سوابق اشتغال ۸۲ معلول جسمی بزرگسال که از طریق برنامه‌های آموزشی اشتغال در دانشگاه واشنگتن انجام دادند، نتایج نمایانگر آن بود که از میان دیگر عوامل فقدان مهارت اجتماعی به از دست دادن شغل کمک کرده است. عدم مهارت اجتماعی شامل ضعف مهارت بین فردی، طغیان‌های احساسی، و زبان نامناسب است.

⁵ Mank et al

⁶ Chadsey and Beyer

خود کارآمدی فرد تأثیرگذار باشد و انتظارات درآمدی تأثیر غیر مستقیم بر عملکرد دارد. ماسر^۹ و همکاران [۳۶] بر روی شاخص عزت نفس معلولین کار کردند و نشان دادند که عزت نفس بر اشتغال اثر معنی داری دارد. بطوریکه عزت نفس بر حرفه، ساعات کاری، دستمزد و سابقه مؤثر است. جدول شماره ۱ بیانگر خلاصه‌ای از عوامل مؤثر بر اشتغال و راهاندازی کسب و کار معلولین می‌باشد.

۴- روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی، از لحاظ متغیر کیفی، و از جهت نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی است و چون داده‌های مورد نظر از طریق نمونه‌گیری از جامعه، برای بررسی ویژگی‌های جامعه آماری جمع‌آوری می‌شود، این تحقیق از نوع پیمایشی می‌باشد، که باهدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه اشتغال معلولین در سازمان بهزیستی و ارائه راهکارهایی برای آن انجام شد. بدین منظور پرسشنامه‌ای متشکل از گویه‌های جمعیت‌شناختی و اختصاصی طراحی شد که روایی محتوای آن توسط خبرگان و روایی سازه آن هم توسط تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفت. پرسشنامه به‌گونه‌ای تنظیم شده که از کسب رضایت آگاهانه آزمودنی افراد اطمینان حاصل شود. افزون بر ایده رضایت آگاهانه و حفظ اسرار آزمودنی، اطمینان از سلامت آزمودنی و پیش‌بینی تمهیدات لازم در جهت مقابله با خطرات احتمالی، از دیگر دغدغه‌هایی بوده است که در این پرسشنامه پیش‌بینی شده است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه معلولین تحت پوشش سازمان بهزیستی استان‌های (سمنان، مازندران، خراسان شمالی، تهران و مرکزی) که به تعداد ۲۷۴۵۹۹ نفر می‌باشند از آنجائی که تعیین اثر متغیرها از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده می‌شود، لذا جهت حجم نمونه از فرمول زیر تبعیت می‌کند:

$$50 \leq n \leq 150$$

در نتیجه ۳۷۶ نفر از جامعه مورد نظر به صورت نمونه‌گیری تصادفی طبقاتی انتخاب شدند، بدین صورت که هر استان را به عنوان یک طبقه در نظر گرفته سپس از هر استان با توجه به درصد اختصاص یافته به آن نمونه‌گیری تصادفی ساده طبق جدول ۲ صورت پذیرفت.

جدول (۲): تعداد افراد نمونه و جامعه مورد پژوهش

نام استان	سمنان	مازندران	خراسان شمالی	تهران	مرکزی
حجم جامعه	۱۴۴۷۶	۵۲۴۷۱	۲۱۱۹۵	۱۵۴۴۶۹	۳۱۹۸۸
حجم نمونه	۱۹	۷۱	۳۰	۲۱۱	۴۵

همچنین برای تأیید پایایی در میان نمونه‌ای ۳۰ نفر پیش‌آزمون به عمل آمد که ضریب α کرون باخ برای هر عامل بالاتر از ۰/۷ بود که

بر اساس مشاهدات ربرت شالوک^۷ [۳۳] تنها دو شاخص در بازدهی اشتغال رقابتی برای معلولین ذهنی وجود دارد: انگیزه نیروی کار و حمایت خانواده، بسیاری از متغیرهای مرتبط با شغل، همکاران، مدیریت، محیط کاری و محیط بیرونی به‌عنوان انگیزه دهنده‌های قوی یا بر عملکرد به‌عنوان تهدیدکننده‌های شغل و ضد انگیزه مطرح هستند.

جدول (۱): جمع‌بندی نشانگرهای متغیرهای تحقیق

متغیر	نشانگر	مبانی نظری
عوامل مالی	خطر پایین و سرمایه اولیه کم در کسب و کار خانگی، نیاز به درآمد دوم بیشتر، عدم هزینه اجاره یا خرید محل کار، کاهش هزینه ایاب و ذهاب	[۲۰،۷،۱۹،۵،۴۸]
عوامل کارچربانه	تمایل به رئیس و کارفرمای خود بودن، کمبود فرصت‌های شغلی متناسب با تخصص فرد، تنفر از بیکاری	[۲۰،۷]
عوامل دولتی	وجود بازار مناسب، برگزار شدن کارگاه و کلاس آموزشی از سوی سازمان‌ها، برخوردار شدن از بیمه، فراهم بودن زمینه گردشگری و توریسم، وجود نمایشگاه مشاغل خانگی	[۲۰،۱۹،۵،۱۵،۴۷]
عوامل فردی	داشتن برنامه‌ریزی، داشتن تلاش و پشتکار، داشتن تخصص، مهارت و تجربه، روابط عمومی اجتماعی بالا، داشتن اوقات بیکاری، تجربه موفق در مشاغل خانگی	[۱۱،۲۰،۱۹،۵]
عوامل اعتقادی	تطابق نداشتن ارزش‌ها و باورهای فرد با جو محیط‌های کاری	[۷،۲۷]
حمایت‌های خانگی	انعطاف‌پذیری کسب و کار خانگی، بودن در کنار خانواده و کسب درآمد هم‌زمان، حضور در کنار خانواده و بهره‌مندی از حمایت‌های آن‌ها، تعادل میان کار و زندگی	[۲۰،۷،۵،۴۸]

لنت^۸ و همکاران [۳۳] نشان دادند که متغیرهای جمعیت‌شناختی و رفتاری، مانند جنسیت، نژاد و ناتوانی می‌تواند به‌طور مستقیم بر باورهای

^۷ Schalock

^۸ Lent

^۹ Mueser

می‌شود کلیه بارهای عاملی و اعداد معناداری مربوط به پارامترهای مدل به‌استثنای عامل اعتقادی که عدد معنی‌داری آن پایین‌تر از ۱/۹۶ به‌دست‌آمده دیگر عوامل در حالت مطلوبی بوده و معیارهای تناسب مدل حاکی از مناسب بودن مدل اندازه‌گیری متغیر مربوطه هستند. همچنین، نسبت کای دو به درجه آزادی برابر با ۱/۹۶ و کمتر از مقدار مجاز ۳ می‌باشد و RMSEA نیز ۰/۰۷۶ است.

جدول (۳): خلاصه نتایج تحقیق

عامل	زیر معیار	بار عاملی	t
عوامل کلی	ریسک پایین‌تر به دلیل نیاز به سرمایه اولیه کمتر	۰/۸۳	۵/۳۲
	افزایش و ارتقای سطح درآمد	۰/۹۳	
	فضای کمتر و هزینه پایین‌تر برای اجاره یا خرید	۰/۹۱	
	کاهش هزینه حمل و نقل، انتقال و ایاب و ذهاب	۰/۸۹	
	نیاز به درآمد بیشتر	۰/۸۵	
عوامل سنی	زمینه و تجربه موفق در راه‌اندازی کسب‌وکار	۰/۸۷	۱۱/۹۴
	داشتن برنامه‌ریزی دقیق	۰/۸۰	
	تلاش و پشتکار	۰/۸۶	
	تخصص، مهارت و تجربه	۰/۸۳	
	داشتن روابط عمومی و اجتماعی بالا	۰/۷۷	
	صرف زمان و وقت	۰/۳۴	
عوامل آموزشی	پشتیبانی در تحرک بازار	۰/۷۴	۶/۲۴
	تسهیل در برگزاری کارگاه و کلاس آموزشی	۰/۹۳	
	تأمین بیمه	۰/۹۱	
	برگزاری نمایشگاه‌های متعدد	۰/۸۹	
	امکان تأمین منابع مالی	۰/۸۵	
	امکان ارتباط با صنایع بزرگ	۰/۷۷	
عوامل خانوادگی	حمایت‌های خانواده (تشویق، ترغیب و کمک در کار)	۰/۷۴	۲/۳۶
	تعادل میان کار و زندگی	۰/۸۸	
	پشتیبانی معنوی خانواده	۰/۸۹	
	انعطاف‌پذیری	۰/۸۶	
عوامل کارآفرینی	تمایل به خود کارفرمایی	۰/۷۷	۳/۱۲
	نبود شغل متناسب با رشته تحصیلی یا تخصص	۰/۹۳	
	تفرغ از بیکاری	۰/۹۱	
عامل اعتقادی	عدم تطابق ارزش‌ها و باورهای فردی با جو محیط کاری	--	۱/۸

نشان‌دهنده اعتبار پرسشنامه برای اجرای تحقیق بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر آمار توصیفی در بخش آمار استنباطی نیز در ابتدا از تحلیل عاملی برای بررسی روایی پرسشنامه تحقیق استفاده گردیده است و در ادامه نیز از مدل یابی معادلات ساختاری برای بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته و همچنین شدت رابطه با استفاده از نرم‌افزار لیزرل استفاده گردیده است.

۵- یافته‌های تحقیق

تحلیل توصیفی بیانگر آن است که بیشترین افراد نمونه از تهران با ۵۶٪ درصد و سپس مازندران با ۱۹٪ و مرکزی با ۱۲٪ درصد بوده‌اند. کمترین نیز متعلق به خراسان شمالی با ۸٪ و سمنان با ۵٪ درصد بوده‌اند. در خصوص جنسیت افراد نمونه ۷۵ درصد آن‌ها زن و مابقی آن‌ها یعنی ۲۵ درصد مرد بوده‌اند. در خصوص وضعیت تأهل نیز اکثر افراد نمونه متأهل بوده‌اند که حدود ۷۷ درصد از افراد نمونه می‌باشند. در حدود ۲۳ درصد از افراد نمونه نیز مجرد می‌باشند. در خصوص وضعیت اشتغال نیز اکثر افراد نمونه یعنی حدود ۷۳ فاقد شغل و ۲۷ درصد آن‌ها شاغل می‌باشند. در خصوص سطح تحصیلات افراد نمونه نیز بیشتر از افراد نمونه، حدود ۳۲ درصد، زیر دیپلم و دیپلم حدود ۳۰ درصد، فوق‌دیپلم ۲۰ درصد، لیسانس ۱۲ درصد، فوق و بالاتر ۲ درصد و در نهایت ۴ درصد بی‌سواد بوده‌اند. از نظر توزیع سنی افراد نمونه نیز اکثر افراد در طبقه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال سپس ۳۳ درصد در طبقه ۴۰ تا ۴۹ بوده‌اند. حدود ۱۶ درصد در طبقه بین ۲۰ تا ۲۹ سال، کمتر از ۸ درصد در طبقه کمتر از ۲۰ سال و در نهایت حدود ۶ درصد در طبقه بالاتر از ۵۰ سال قرار گرفته‌اند. در ادامه جهت اندازه‌گیری متغیرها پژوهش از تحلیل عاملی تأییدی ۱۰ مرتبه اول و دوم صورت گرفته است. در ابتدا برای بررسی روایی پرسشنامه تحقیق به بررسی تحلیل عاملی تأییدی متغیرهای تحقیق که شامل ۶ متغیر با ۲۵ گویه می‌باشد پرداختیم. نتایج تحلیل عاملی مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که تمامی زیرمعیارهای اشتغال و راه‌اندازی کسب‌وکار از مقادیر t (بیشتر از ۱/۹۶) و بار عاملی (بیشتر از ۰/۳) مورد قبولی، برخوردارند و برای سنجش متغیر تصمیمات اشتغال و کارآفرینی زیرمعیارهای مناسبی محسوب می‌شوند. به‌علاوه نتایج تخمین استاندارد و معناداری (قسمت زیرین نمودارها) حاکی از مناسب بودن مدل است. با توجه به خروجی لیزرل مقدار χ^2 به درجه آزادی (df)، ۱/۹۳ می‌باشد که مقدار کم و مناسبی است (یعنی از حد مجاز ۳ کم‌تر است)؛ پایین بودن میزان این شاخص نشان‌دهنده تفاوت اندک میان مدل مفهومی پژوهش با داده‌های مشاهده‌شده تحقیق است. همچنین خروجی، میزان $RMSEA = 0/067$ را برای مدل نشان می‌دهد. علاوه بر χ^2 ، هر چه میزان $RMSEA$ از ۰/۰۸ کم‌تر باشد، نشان‌دهنده این است که مدل از برازش مناسب‌تری برخوردار است. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم هریک از معیارها در نگرش به کسب‌وکار در معلولین سازمان بهزیستی: جدول ۳ حاصل از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم مشاهده

¹⁰ Confirmatory factor analysis

در ادامه تحلیل‌ها نیز برای بررسی برازش مدل با داده از بعضی از مهم‌ترین شاخص‌های مورد توجه محققین برای بررسی برازش استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که آماره کای اسکویز مدل معنادار شده است ($p > 0.05$). زمانی که این آماره معنادار می‌شود حاکی از برازش نامناسب مدل با داده‌ها می‌باشد. اگرچه این آماره به حجم نمونه حساس بوده و در نمونه‌های بزرگ معمولاً این آماره معنادار می‌گردد زیرا برازش کامل مدل با داده‌ها در عمل با واقعیت تطابق ندارد. بر همین اساس معمولاً از نسبت کای اسکویز به درجه آزادی استفاده می‌شود که محدوده پذیرش این شاخص مقادیر کوچکتر از ۳ می‌باشد. مقدار بدست آمده برای مدل تحقیق ۱/۷۸ می‌باشد که بیانگر برازش مناسب مدل با داده‌ها می‌باشد. شاخص مورد استفاده دیگر GFI می‌باشد که این شاخص نیز در محدوده بزرگتر از ۰/۹ قابل قبول می‌باشد که مقدار بدست آمده برای مدل ۰/۹۶ می‌باشد. در نتیجه این شاخص در محدوده پذیرش قرار گرفته و مورد قبول می‌باشد. سومین شاخص مورد استفاده برای بررسی برازش مدل، AGFI بوده که محدود پذیرش این شاخص مقادیر بزرگتر از ۰/۹ بوده و مقدار بدست آمده برای مدل تحقیق ۰/۹۱ بوده و برازش مدل مناسب بوده است. RMSEA شاخص بعدی مورد استفاده برای بررسی برازش مدل بوده که مقدار بدست آمده برای مدل ۰/۱۱ می‌باشد و محدوده پذیرش این شاخص نیز مقادیر کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین مقدار بدست آمده برای مدل در محدوده پذیرش قرار می‌گیرد. دو شاخص بعدی CFI و RMR می‌باشد که محدود پذیرش این دو شاخص به ترتیب مقادیر بزرگتر از ۰/۹ و کوچکتر از ۰/۱ می‌باشد که مقدار بدست آمده برای مدل تحقیق برای این دو شاخص به ترتیب برابر با ۰/۹۷ و ۰/۰۵۶ می‌باشد که هر دو شاخص در محدوده پذیرش قرار دارند. با توجه به شاخص‌هایی که برای بررسی برازش مدل مورد استفاده قرار گرفته اند می‌توان گفت که مدل سازگاری و توافق مناسبی با داده‌ها داشته است. موارد فوق در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

جدول (۵): نیکویی برازش مدل ساختاری

شاخص برازندگی	χ^2/df	GFI	AGFI	RMS E	CFI	RM R
مقادیر قابل قبول	<3	>0.9	>0.9	<0.05	>0.9	<0.1
مقادیر محاسبه شده	1.78	0.96	0.91	0.011	0.97	0.056

جدول ۴ نشان‌دهنده خلاصه مدل دوم اندازه‌گیری هریک از زیرمعیارها بر نگرش به کسب‌وکار معلولین در حالت تخمین استاندارد و مدل دوم اندازه‌گیری هریک از غیرمعیارها در حالت معناداری آورده شده است.

جدول (۴): ضرایب استاندارد و معنی‌داری میان متغیرها

مؤلفه	ضریب استاندارد	مقادیر t	فرضیات
مالی	۰/۴۶	۵/۳۲	تائید
فردی	۰/۸۶	۱۱/۹۴	تائید
دولتی	۰/۵۵	۶/۲۴	تائید
خانوادگی	۰/۷۰	۲/۳۶	تائید
کارجویانه	۰/۳۶	۳/۱۲	تائید
اعتقادی	۰/۲۲	۱/۸	رد
CR=0.044		RMSEA=0.076	= 1.90

جدول ۴ بیانگر ضرایب استاندارد میان متغیرهای تحقیق می‌باشد. این ضرایب شدت و جهت رابطه میان متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهند. به عبارت دیگر ضرایب بزرگ‌تر نشان‌دهنده تاثیر بیشتر متغیر مستقل بر وابسته و مثبت یا منفی بودن آن نیز بیانگر جهت تاثیر متغیر مستقل بر وابسته می‌باشد. اما زمانی این ضرایب معنادار می‌باشد که ضرایب معناداری متناظر با هریک از ضرایب استاندارد نیز معنادار باشد. این ضرایب زمانی معنادار می‌باشند که خارج از محدوده ± 1.96 باشند. به عبارت دیگر زمانی که ضرایب استاندارد خارج از این محدوده باشند، ضریب استاندارد میان متغیرهای تحقیق نیز معنادار می‌باشند. بعنوان مثال، ضریب استاندارد میان متغیر عوامل مالی بر گرایش معلولین به ایجاد کسب و کار ۰/۴۶ می‌باشد که بیانگر شدت و جهت تاثیر متغیر مستقل بر وابسته می‌باشد. این ضریب بیانگر آن است که با یک واحد تغییر در متغیر مالی، گرایش معلولین به ایجاد کسب و کار ۴۶ درصد بصورت مثبت افزایش می‌یابد. این ضریب زمانی معنادار می‌باشد که ضریب معناداری متناظر با آن خارج از محدوده ± 1.96 باشد. ضریب معناداری متناظر با این ضریب استاندارد ۵/۳۲ می‌باشد که خارج از محدوده مد نظر می‌باشد، لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد، متغیر عوامل مالی بر گرایش معلولین به ایجاد کسب و کار تاثیر معناداری دارد و فرضیه یک تحقیق تایید می‌گردد. و یا اینکه ضریب استاندارد میان متغیر عوامل اعتقادی بر گرایش معلولین به ایجاد کسب و کار ۰/۲۲ می‌باشد و همینطور ضریب معناداری متناظر با این ضریب استاندارد ۱/۸۰ می‌باشد که در حدود ناحیه ± 1.96 می‌باشد، لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد، متغیر عوامل اعتقادی بر گرایش معلولین به ایجاد کسب و کار تاثیر معناداری ندارد و فرضیه ششم تحقیق تایید نمی‌گردد.

۶- نتیجه‌گیری

- بر مبنای تحلیل مؤلفه مالی، حمایت مالی نقش به‌سزایی در راه‌اندازی و توسعه بیشتر مشاغل معلولین دارد لذا به نظر می‌رسد، پشتیبانی‌های لازم در خصوص حمایت مالی در غالب اعطای وام‌های کم‌بهره‌ی مدت‌دار با دوره تنفس مناسب (با در نظر گرفتن مقتضیات شغلی تولیدکنندگان جهت رسیدن به سوددهی) جهت آن دسته از معلولینی که درصدد راه‌اندازی کسب‌وکار جدید هستند و یا با مانع منابع مالی در حین کسب‌وکار مواجه‌اند توسط بخش عمومی (دولت) به عمل آید.

- به نظر می‌رسد بخش عمومی می‌بایست برای توسعه کسب‌وکارهای معلولین شرایط و زمینه مناسب را فراهم کند زیرا این امر هم به خود دولت از طریق کاهش نرخ بیکاری و هم توسعه چرخ‌های اقتصادی کمک خواهد نمود. یکی از مهم‌ترین متغیرها در این زمینه توسعه بازار مناسب برای کسب‌وکارهای جدید می‌باشد، زیرا این نوع از فعالیت‌ها عموماً در زمینه تولید محصول حرفه‌ای و متخصص می‌باشند اما برای فروش نیازمند همکاری و پشتیبانی دولت می‌باشند. یکی از این راهکارها می‌تواند ایجاد حلقه ارتباطی بین تولیدکنندگان بزرگ و تولیدات معلولین می‌باشد تا از تخصص آن‌ها جهت توزیع استفاده شود. ایجاد و توسعه نمایشگاه‌ها با حمایت دولت و همچنین هدایت گردشگران داخلی و خارجی به سمت خرید تولیدات این دسته از افراد در محل عرضه از دیگر راه‌حل‌هاست، تا بتواند امکان فروش بیشتر محصولات تولیدشده را به همراه داشته باشد.

- بر اساس آنچه از مصاحبه با معلولین مستخرج شده، دو حوزه باید بیشتر موردبررسی و توجه قرارگیری، یکی کسب و انتشار تجارب بزرگ‌سالان معلول در سراسر کشور، و دیگری تغییر نگرش کارفرمایان با توجه به درجه معلولیت معلولین در جهت شناخت توانمندی‌های خاص معلولین.

منابع و مأخذ

- [۱] ادام، فیلیپ، کلودین، هرتسلیک، (۱۳۷۶)، جامعه‌شناسی بیماری و پزشکی، ترجمه: لورانس، دنیا کتبی و مرتضی کتبی، تهران: باورداران.
- [۲] اسلامی نصب، علی، (۱۳۷۲)، روان‌شناسی جانبازی و معلولیت، انتشارات صفی‌علیشاه
- [۳] بزرگ‌نیا، فاطمه، (۱۳۶۴)، اصول بنیادی توانبخشی حرفه‌ای معلولین، دفتر آموزش و پژوهش سازمان بهزیستی کشور، نشریه سازمان بین

مطالعه حاضر به بررسی اشتغال بزرگ‌سالان معلول در منطقه چهار کشور پرداخته است. اطلاعات جمع‌آوری‌شده از طریق حضور در محل کار معلولین و بهزیستی و مصاحبه (اینکه معلولین قادر بودند به‌طور مستقل به بیان ویژگی‌های فردی بپردازند و محقق به‌طور عمیق به مسئله بپردازد) و پرسشنامه انجام پذیرفت. نتایج تحقیق نشان داد که مدل طراحی‌شده معادلات ساختاری برای توانمندسازی معلولین، منعکس‌کننده یک برازش مطلوب و در حد انتظار می‌باشد. همچنین، بر مبنای نتایج تحلیل عاملی انجام‌شده در این پژوهش می‌توان دریافت که از نظر اهمیت تأثیرگذاری در گرایش معلولین به کسب‌وکار عوامل فردی بیشترین تأثیر را داشته است. بعلاوه، مهم‌ترین گویه آن داشتن تلاش و پشتکار افراد فعال در این زمینه می‌باشد. این عامل با نتایج یافته‌های [۸،۴،۱۹،۵] همسو می‌باشد.

دومین متغیر تأثیرگذار در این راستا عوامل خانوادگی بوده و مهم‌ترین گویه مشوق جهت راه‌اندازی این نوع کسب‌وکارها، تعادل میان کار و زندگی می‌باشد. این عامل با نتایج پژوهش یعقوبی فرانی، وحدت مؤدب و لطیفی [۲۰] که شش عامل فرهنگی و اجتماعی، زیرساختی و مالی، شخصیتی، حمایتی، خانوادگی و آموزشی را از عوامل بازدارنده راه‌اندازی مشاغل می‌دانند و میرغفوری و همکاران [۱۷] عوامل خانوادگی نظیر کمبود حمایت‌های مادی و معنوی از طرف خانواده و همچنین یافته‌های وال کر، وانگ و ردموند [۴۸] همسو می‌باشد. و سومین متغیر تأثیرگذار نیز عوامل دولتی می‌باشد با گویه تأثیرگذار برخوردار شدن افراد از بیمه مشخص‌شده است. این عامل با نتایج یافته‌های تقی بیگی، آگهی و میرک زاده [۵] و یافته‌های میرلطیفی، علوی زاده و بدخش [۱۵] و همچنین یافته‌های نیکلسون [۳۷] همسو می‌باشد.

به همین ترتیب چهارمین متغیر تأثیرگذار شامل عوامل مالی با گویه تأثیرگذار کسب‌وکار باعث ارتقاء سطح درآمد خانوار می‌شود. نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های پژوهش یعقوبی فرانی، وحدت مؤدب و لطیفی [۲۰] که عوامل زیرساختی و مالی را یکی از عوامل بازدارنده می‌داند و خنیفر، احمدی آرم و زمانی فر [۷] عوامل مالی را به‌عنوان چهارمین عامل اثرگذار در میان ۵ عامل کارآفرینانه، خانوادگی، کارجویانه، مالی و اعتقادی دانست. همچنین با پژوهش‌های علی میرزایی و طهماسبی [۱۰]، میرغفوری و همکاران [۱۷] عوامل مالی و زیرساختی را به‌منزله یکی از عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار معرفی کردند همسو می‌باشد.

و پنجمین عامل کارجویانه با گویه نبود شغل متناسب با رشته تحصیلی یا تخصص افراد جهت انتخاب این نوع مشاغل می‌باشد. همچنین این عامل با یافته‌های خنیفر، احمدی آرم و زمانی فر [۷] همسو می‌باشد. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- المللی کار، ۱۹۷۶.
- [۴] پیشوایی، ملیحه، (۱۳۹۳)، بررسی مقایسه ای عزت نفس، افسردگی و رضایت از زندگی در مردان شاغل بینا و نابینا، اولین کنفرانس بین المللی روان شناسی و علوم رفتاری (تهران، موسسه همایشگران مهر اشراق، مرکز همایشهای دانشگاه تهران .
- [۵] تقی بیگی، معصومه، آگهی، حسین، میرک زاده، علی اصغر، (۱۳۹۳)، بررسی موانع و راهکارهای مناسب توسعه مشاغل خانگی روستایی شهرستان اسلام آباد غرب، فصلنامه پژوهش های روستایی، ۲(۲)، ۲۸۳-۳۱۰.
- [۶] جاوید نیا، کوروش، جاوید نیا مجتبی، (۱۳۹۱)، عوامل موثر بر گرایش زنان به مهارت آموزی در بخش مشاغل خانگی : مطالعه موردی شهرستان گرمسار، فصلنامه پژوهش در نظامهای آموزشی، ۶، (۱۷)، ۱۶۸-۱۴۵.
- [۷] خنیفر، حسین ، احمدی آرم ، هادی و زمانی فر ، محسن، (۱۳۸۹)، کارآفرینی خانگی : انگیزشها و نقش عوامل جمعیت شناختی بر آن ، فصلنامه توسعه کارآفرینی ، ۳(۹)، ۲۰۳-۸۱.
- [۸] ستارافزا، (۱۳۸۹)، وضعیت اشتغال و رضایت شغلی دانش آموختگان نابینای شاغل در شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.
- [۹] شفیع آبادی، عبدالله، (۱۳۹۱)، توانبخشی حرفه ای معلولین، تهران، انتشارات جنگل، چاپ چهارم
- [۱۰] علی میرزایی ، عرفان، طهماسبی ، مریم، (۱۳۸۹)، موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی ، اولین کنفرانس بین المللی مدیریت و نوآوری ، شیراز.
- [۱۱] گلابی، امیر محمد ، خدادادحسینی ، سیدحمید ، یداللهی ، جهانگیر و رضوی ، مهران، (۱۳۹۰)، مفهوم پردازی نقش فرد کارآفرین ، در بازاریابی کسب و کارهای خانگی محور ، مجله مدیریت بازاریابی ، ۶(۱۱)، ۸۵-۶۳.
- [۱۲] محمدی ، ناهید، (۱۳۸۵)، بررسی نگرش کارکنان سازمانهای شهر زنجان نسبت به معلولین، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، دانشکده علوم توانبخشی.
- [۱۳] مرکز آمار ایران، (۱۳۹۰)، سالنامه آماری ۱۳۹۰، درگاه ملی آمار، www.amar.org.ir
- [۱۴] معطفی، رضا، (۱۳۸۹)، مجله مددکاری اجتماعی، انجمن مددکاری اجتماعی ایران، تهران.
- [۱۵] میر لطفی ، علوی زاده، بدخش، (۱۳۹۳)، آسیب شناسی اثرات توسعه مشاغل خانگی در مناطق روستایی، مجله پژوهشی و برنامه ریزی روستایی ، ۳(۵)، ۱-۱۱.
- [۱۶] میر خانی ، سید مجید، (۱۳۸۵)، مبانی توانبخشی، تهران: انتشارات سازمان بهزیستی کشور، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- [۱۷] میرغفوری ، سید حبیب الله ، صیادی تورانلو ، حسین و طاهری دمنه ، محسن، (۱۳۸۸)، تبیین و تحلیل موانع موثر بر کارآفرینی زنان ، پژوهش نامه مدیریت تحول ، ۲(۲)، ۶۴-۴۷.
- [۱۸] ناهید ، مجتبی، قنبری، محمدمین، (۱۳۸۹)، بررسی نقش کسب و کار در اشتغالزایی و کارآفرینی جوانان ، همایش توسعه مشاغل خانگی :چالشها - راهکارها، تهران.
- [۱۹] نجفی ، بهمن، صفا ، لیلا، (۱۳۹۳)، بررسی کسب و کارهای خانگی کار
- آفرینانه و موانع و چالش های توسعه آن در مناطق روستایی ، نشریه کار آفرینی در کشاورزی ، ۲(۲)، ۷۳-۶۱.
- [۲۰] یعقوبی فرانی، احمد وجلیلیان ،سارا، (۱۳۹۴)، اثرات اقتصادی و اجتماعی مشاغل خانگی زنان روستایی در شهرستان اسلام آباد غرب ،فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی ، ۴(۲)، ۱۱۳-۹۳.
- [21] Achterberg, T. J., Wind, H. H., de Boer, A. M., Frings-Dresen, M. W., (2009), **Factors that Promote or Hinder Young Disabled People in Work Participation: A Systematic Review**, Journal of Occupational Rehabilitation, 19(2), 129-141. doi:10.1007/s 10926-009-9169-0.
- [22] Chadsey, J., Beyer, S., (2001), **Social Relationships in the Workplace**, Menta Retardation And Developmental Disabilities Research Reviews, 7(2), 128-133. doi:10.1002/mrdd.1018.
- [23] Cramm, J. M., Finkenflügel, H. H., Kuijsten, R. R., Van Exel, N. A., (2009), **How Employment Support and Social Integration Programmers are Viewed by the Intellectually Disabled**, Journal of Intellectual Disability Research, 53(6), 512- 520. doi:10.1111/j.1365-2788.2009.01168.x.
- [24] Dixon, K.A., Kruse, D., Van Horn, C.E., (2003), **Work Trends, Restricted Access: A Survey of Employers About People with Disabilities and Lowering Barriers to Work**, <http://www.heldrich.rutgers.edu/Resources/Publication/89/WorkTrendsXIVRestricted> Access Final Report. Pdf
- [25] Dusseljee, J. E., Rijken, P. M., Cardol, M. M., Curfs, L. G., Groenewegen, P. P., (2011), **Participation in Daytime Activities Among People with Mild or Moderate Intellectual Disability**, Journal of Intellectual Disability Research, 55(1), 4-18. doi:10.1111/j.1365-2788.2010.01342.x
- [26] Ford, L., Dineen, J., Hall, J., (1984), **Is There Life After Placement?**, Education & Training of the Mentally Retarded, 19(4), 291-296.
- [27] Holmes, J., Fillary, R., (2000), **Handling Small Talk at Work: Challenges for Workers with Intellectual Disabilities**, International Journal of Disability, Development and Education, 47(3), 273-291, doi:10.1080/713671114.
- [28] Hutchison, P., (1994), **Work and Leisure: Paradoxes and Dilemmas for People with Developmental Disabilities**, Journal on Developmental Disabilities, 3(1), 1-15.
- [29] Irvine, A., Lupart, J., (2008), **Into the Workforce: Employers' Perspectives of Inclusion**, Developmental Disabilities Bulletin, 36(1-2), 225-250.
- [30] Jahoda, A., Kemp, J., Riddell, S., Banks, P., (2008), **Feelings about Work: A Review of the Socio-Emotional Impact of Supported Employment on People with Intellectual Disabilities**, Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 21(1), 1-18.
- [31] Lemaire, G., Mallik, K., (2008), **Barriers to Supported Employment for Persons with Developmental Disabilities**, Archives Of Psychiatric Nursing, 22(3), 147-155 doi:10.1016/j.apnu.2007.06.014.
- [32] Lengnick-Hall, M. L., Gaunt, P. M., Kulkarni, M., (2008), **Overlooked an Underutilized: People with Disabilities are an Untapped Human Resource**, Human Resource Management, 47(2), 255-273. doi:10.1002/hrm.20211.
- [33] Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G., (1994), **Toward a Unifying Social Cognitive Theory of Career and Academic, interest, choice, and performance**. Journal of Vocational Behavior, 45, 79-122.
- [34] Mank, D., Cioffi, A., Yovanoff, P., (2003), **Supported Employment Outcomes Across a Decade: Is there Evidence of Improvement in the Quality of Implementation? Mental Retardation**, 41(3), 188-197. doi:10.1352/0047-6765(2003)41<188: SEOAAD>2.0.CO;2
- [35] McConkey, R., Mezza, F., (2001), **Employment Aspirations of People with Learning Disabilities Attending Day Centres**, Journal of Learning Disabilities, 5(4), 309-318.
- [36] Mueser, K. T., Clark, R. E., Haines, M., Drake, R. E., McHugo, G. J., Bond, G. R., Essock, S. M., Becker, D. R. Wolfe, R., Swain, K., (2004), **The Hartford Study of Supported Employment for Persons with Severe Mental Illness**, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 72, 479-490.

- [37] Nicholson, I., A Brief Guide to starting a Home Based Business, (2010), **Business eBook Comes with the Compliments**, Of <http://www.simple-ebusiness-traffic-solutions.com>
- [38] Reid, P. M., Bray, A., (1998), **Real jobs: The perspectives of Workers with Learning Difficulties**, Disability & Society, 13(2), 229-239, doi:10.1080/09687599826803.
- [39] Riches, V. C., Green, V. A., (2003), **Social Integration in the Workplace for People with Disabilities: An Australian Perspective**, Journal of Vocational Rehabilitation, 19(3), 127-142.
- [40] Sandys, J., (2007), **Work and Employment for People with Intellectual and Developmental Disabilities**, In I. Brown & M. Percy (Eds.), A comprehensive guide to intellectual and developmental disabilities (pp. 527-543). Baltimore, MD: Paul H Brookes.
- [41] Schwamm, J. B., (1986), **Transitional Service Centers: From School to Work for Students with Developmental Disabilities**, Rehabilitation Literature, 47(9-10), 236-239.
- [42] Schmidt, M., Smith, D. L., (2007), **Individuals with Disabilities Perceptions on Preparedness for the Workforce and Factors that Limit Employment**, Work: Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation, 28(1), 13-21.
- [43] Schalock, R. L., Gardner, J. F., Bradley, V. J., (2007), **Quality of Life for People with Intellectual and Other Developmental Disabilities, Applications Across Individuals, Organizations, Communities, and Systems**. Washington, DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- [44] Siporin, S., Lysack, C., (2004), **Quality of Life and Supported Employment: A Case Study of Three Women with Developmental Disabilities**, American Journal of Occupational Therapy, 58(4), 455-465.
- [45] Stephens, D. L., Collins, M. D., Dodder, R. A., (2005), **A Longitudinal Study of Employment and Skill Acquisition Among Individuals with Developmental Disabilities**, Research in Developmental Disabilities, 26(5), 469-486. doi:10.1016/j.ridd.2003.12.003
- [46] Test, D. W., Carver, T., Ewers, L., Haddad, J., Person, J., (2000), **Longitudinal Job Satisfaction of Persons in Supported Employment**, Education & Training in Mental Retardation & Developmental Disabilities, 35(4), 365-373.
- [47] Thompson, P., (2009), **Women and Home-based Entrepreneurship: Evidence from the United Kingdom**, International Small Business Journal, Vol 27(2):227-239.
- [48] Walker, E., Wang, C., Redmond, J., (2008), **Women and Work-Life Balance: is Home-Based Business Ownership the Solution?**, Equal Opportunities International, Volume 127, No 3, 258-275.
- [49] Walker, E., Webster, B., (2004), **Issues in Home-Based Businesses**, Women in Management Review, Volume 19, 404-412.